

גוט שבת GutSábész

22. évfolyam 30. szám • Ára: 330 HUF • ב"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 19:28 • פ"פ אדר"ח איירתש"פ • 2020.4.24. • פרשת תזריע מצורע • Szombat kimenetele: 20:39

A rabbi, aki a koronavírus áldozata lett

Yehudah Leib Groner rabbi évtizedeken át szolgált az áldott emlékü lubavicsi rebbe, Menachem Mendel Schneersohn rabbi titkáraként és segítőjeként. Peszách ünnepének előestéjén, koronavírus-fertőzés következtében hunyt el, 88 évesen. Rá emlékezünk.

Groner rabbi 1931-ben született New Yorkban. Apja, Mordechai Avraham Yeshaya és anyja, Menuchah Rochel, aki a Chábádot megalapító Álter Rebbe leszármazottja volt, a lehető legszigorúbban őrizte a zsidó hagyományt akkor is, amikor ez hatalmas nehézségekbe ütközött, és sok nélkülözéssel és lemondással járt. Groner rabbi a Tomchei Tmimim jesivába járt. A központi lubavicsi jesivát a hatodik rebbe, Jozsef Jicchák Schneersohn rabbi költöztette Amerikába.

Akkoriban – az 1940-es évek végén járunk – Menachem Mendel Schneersohn rabbi a zsidó oktatás új útjait kereste, és az olyan fiatal és lelkes tanulókat,

amilyen Groner volt abban az időben, számtalan helyre küldte, hogy fellobbantsák a Tóra és a micvák lángját a szerteszt szórt zsidók körében. Emellett korábbi rebbék kéziratban maradt munkáit rendezte sajtó alá, és egyéb kiadványokat is készített. Ebben a munkában vállalt az akkoriban még mindig a jesivában tanuló Groner szerepet, és ez alapozta meg azt a későbbi elkötelezettségét, amivel segítette, támogatta és, amivel csak tudta, könnyítette a Rebbére nehezedő terheket.

Miután 1954-ben megházasodott, csatlakozott a Rebbe titkárságához. A titkárok írták le, amit a Rebbe diktált, és biztosították, hogy a világ minden sarkára kiterjedő, egyéneknek, családoknak, közösségeknek, vezetőknek vagy egyszerű embereknek szóló levelezésének minden darabja megfelelően postára kerüljön.

Groner rabbi részt vett a könyvkiadásban is. Többek között kulcsszerepet játszott a

Széfer háminhágim Chábád című, a Rebbe írásain és beszédein alapuló, a Chábád hászidokra vonatkozó szokásokat összegyűjtő mű elkészítésében. 1977-től azonban, a Rebbe első szívrohámát követően, kizárólag az ő segítésének szentelte minden idejét. Ahova a Rebbe ment, oda ment ő is, akár a 770-ben – a központi Chábád zsinagógában, mely a címéről (Eastern Parkway 770.) kapta közismert nevét – imádkozott, beszélt vagy hászid összejövetelt, fárbrengent vezetett, akár egydollárosokat osztogatott vasárnaponként a 770 előtt várakozó ezreknek.

Az utóbbi években a rabbi rengeteget utazott, látogatta a Rebbe küldötteit és inspiráló beszédeket tartott, olyan történetekkel fűszerezve a mondani-valóját, melyeket saját szemével látott. Groner rabbi felesége, három fia, négy lánya és számtalan unokája, valamint dédunokája gyászolja.

Emléke legyen áldott!

Nagy kép: Groner rabbi. Kis kép: Groner rabbi a Rebbe kíséretében

Virtuális előadások

Virtuális Bét Midrás naponta

A [zsido.com](https://www.zsido.com) Facebook-oldalán péntek és ünnepnapok kivételével minden nap 19:00–22:00 óráig (lásd a 2. oldalon)

Myers Mendy rabbi:

A [tükörmásik oldalán](#) – a *hetiszakasz és tanulságai napjainkban* A Cháj Galéria Facebook-oldalán, szerdánként 18:30-tól

Feldman Mussie rebbecen:

Közepesek a konyhában (csak nőknek!). A csoport Facebook zárt csoportjában. Belépési engedélyért keressék Feldman rebbecent. Szerdánként 20:30

Glitsenstein Chaim Saul rabbi:

Napi dvár torá Konferenciahívás a +36 1 987 6825-ös telefonszámon. Kód: 901244 Vasárnaptól csütörtökig 18:00

Napi Talmud Dáfjomi

Hétköznap reggelente 7:30 Szombat és vasárnap 21:00 Élőben: Köves Slomó Facebook-oldalán, utólag visszanezethető: www.napitalmud.hu

Virtuális Vasvári zsinagóga

Mivel ezekben a napokban a zsinagógák zárva vannak, minden reggel 8:00-kor és este 18:00-kor virtuális közösségi imát tartunk.

<https://zoom.us/j/645022263>

További tudnivalók:

www.viva.tflin.hu

Kóser étel-miszer-ellátás

Melegétel-rendelés, gyógyszer-beszerezés és bevásárlási szolgáltatás az Óbudai zsinagógától: Erdős Judit (06 30 222-1439 vagy e-mailen:

koshercatering@zsido.com

Pékáru és ebéd házhozszállítás:

tel.: (06 70) 946-4921;

e-mail: rendeles@koserpekseg.hu

Hús házhozszállítás:

www.koserhus.com

A Dohány utcai Kóser Piac továbbra is a rendes nyitvatartási időben várja vásárlóit.

Hetiszakas

A megtisztulási törvények

Első hetiszakasunk – *Tázriá* (3Mózes 12-13.) – az emberek, valamint az edények és ruhák tisztasági és tisztulási törvényeit tárgyalja részletesen, kezdve a szülő nő tisztatlanságától, folytatva különböző leprás bőrbetegségekkel. A *cáráát*, ami egyfajta bőrbetegség, bőlcseink kapcsolatba hozták a rossz nyelvel, vagyis a pletykával, ami szintén gyorsan terjed és veszedelmet jelent az emberiségre.

Második szakaszunk – *Mócorá* (3Mózes 14-15.) – a lepra-szerű bőrbetegségek felisme-

résével és gyógyításával foglalkozik, ami a kohaniták feladata volt. Háromféle leprát különböztet meg az Írás: ami az ember testét, ruháit, illetve háza falait érinti. A beteget karanténba zárták, és a kohanita feladata volt megállapítani, elmúlt-e a bőrbetegség (*cáráát*), melynek különböző fajtáit e szakasz ismerteti. Bőlcseink felfogása szerint a *cáráát* olyan – szellemi eredetű – betegség, ami büntetésként sújtja az embert különböző vétkek (mint pletyka, kibeszélés, rágalom stb.) miatt.

Zsidó híradó

Netanjahu és Ganz megállapodott az egységkormányról

Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök és Beni Ganz, a Kék-Fehér párt elnöke április 20-án, hétfőn aláírták az egységkormányról szóló megállapodást. Izraelnek 17 hónapja nincs működő kormánya, az ország három választáson van túl, és sokáig úgy tűnt, hogy a március 2-i forduló is eredmény nélkül zárul. A Likud és a Kék-Fehér a minisztériumok egyenlő felosztásával és Netanjahu, valamint Ganz közötti rotációval képzeli el Izrael következő kormányát, a koalícióban a miniszterelnök jobboldali blokkja (Sasz, Jahadut Ha'tora) is helyet kap. A megállapodás szerint először 18 hónapig Netanjahu lenne a miniszterelnök, majd

2021. októberében 18 hónapra Ganz. Ganz első nyilatkozatában, melyet a Twitterre írt, úgy fogalmazott, hogy „megakadályoztuk a negyedik választást. Harcolni fogunk a koronavírus ellen, és megvédjük az izraeli polgárokat. Van nemzeti vészhelyzet-kormány”.

Amennyiben a Legfelsőbb Bíróság úgy határoz, hogy Netanjahu nem szolgálhat miniszterelnökként, a koalíció feloszlik és új választásokra kerül sor.

A szó elszáll... vagy mégsem?

A zoltáros mondja, hogy a szavak olyanok, mint a nyílveszők. A midrás ezt úgy magyarázza, hogy ahogy a nyíl vesszőjét kilöve a tőle akár mérföldekre lévő embert is képes megsebesíteni, úgy a nem helyesen megválogatott szavak legalább ilyen hatótávban sértenek.

A szavakkal sokféleképpen lehet bánatot okozni. Időnként egyszerűen csak egy káros folyamatot indítanak el, ami végül egy negatív önbeteljesítő jóslatban csúcsosodik ki. Máskor a szavakkal megmérgezni szándékozott illetőről valahogy gellert kapnak a szavak, és egy éppen arra járó ártatlant találnak el végül. Megint máskor pedig úgy működik, mint a bumeráng, és egyenesen az elhajítót találják telibe. Egy biztos: akármilyen utat is járjanak be, a gyűlölet szavai elkerülhetetlenül gyűlölettel teli cselekményekhez vezetnek, még ha sokszor csak nemzedékekkel a szavak kimondása után is.

A kimondott bántás azonban még úgy is sérthet, ha az végül nem fejlődik tovább tettelessé. Az ember ugyanis egyszerre

fizikai és spirituális teremtmény. Ennek értelmében pedig, jóllehet, hogy bár a szavak nem mindig fájnak fizikai épségünket fenyegető tettelességgé, azok a lélek tartományában kiolthatatlan tüzet okoznak, amit, bár utólag próbálhatunk eloltani, annak parazsa örökké ott marad, s csak egy kis szításra vár, hogy újra égető sebet marjon lelkünkbe.

Fentieknek azonban az ellenkezője is igaz: a dicsérő szavak, a bátorítás, az elismerés olyan szavak, melyek a lelket mintegy balzsamozzák és továbbéltetik. Jó példa erre az, hogy gyermekkorunkban a szüleinktől, tanárainktól kapott pozitív megerősítés és biztatás egy életen keresztül képesek egyfajta lelki védőburkot vonni körénk, míg ennek hiánya sokszor olyan sebet tud maga után hagyni, ami sosem lesz már képes teljesen behegedni. Szavaink olyanok, mint a tűz: ha rosszul használjuk őket, égetünk velük, ha pedig jól, felmelegíthetjük vele mások lelkét. Használjuk őket felelősséggel!

*Kovács Jichak rabbinövendék
cikke Yanki Tauber
írása nyomán*

MAGYAR
HUNGARIAN עוף
KOSER
KOSHER כשר
CSIRKE
CHICKEN הונגרי

Rendelje házhoz: www.koserhus.com

19.00

Oberlander Báruch

Kérdezd a rabbit!

20.00

Megyeri Jonatán

A zsidó filozófia alapjai

21.00

Esténként más-más előadókkal és témákkal

Vasárnap: Öröklés zsidó módra
Hétfő: A koronavírus megjelent rabbinikus irodalom ismertetése
Kedd: Hászid történetek és mesék
Szerda: Kérdezd a rabbit!
Csütörtök: Heti szakasz a Midrás és a Kabbala tükrében

Facebook Tanház

Virtuális Bét Midrás

A zido.com Facebook-oldalán élően.

Velem és a Rebbével történt A megtalált rokonság

Mintegy tíz évvel ezelőtt találkoztam Bernard Cytrynnel, a holokauszt túlélővel, aki végig harcolta a koreai háborút. Reb Baruch, ahogy a családban hívtuk, a városunkban él és korábban masszázsterápiával foglalkozott. A belőle áradó energia és életöröm miatt remek dolog a közelében lenni, s mára egyfajta nagypapa szerepet tölt be nálunk.

Amikor először találkoztam vele, éppen lubavicsi küldött-karrierem nehéz napjait éltem át. Nem voltam sikeres, és ezért magamat hibáztattam. Egyszer csak beállított Baruch, és átnyújtotta féltve őrzött kincsét: egy levelet a Rebbétől, melyet még 1951-ben írt. Beleolvastam, és a Rebbe szíven ütöttek: „Kissé meglepett, hogy nem említett semmit arról, hogy miként mozdítja előre a zsidóság ügyét a barátaival fenntartott személyes kapcsolatain keresztül. Bár a személyes példamutatás ereje gyakran elégséges, fontos, hogy a beszélgetések témája is e körül forogjon, amikor csak lehetséges”.

Reb Baruch személyesen közvetítette számomra a Rebbe üzenetét, hogy irányt váltsak és a valóban fontos dolgokra kezdjek koncentrálni.

Reb Baruch emellett egy történetet is megosztott velem. 13 éves korában épp hogy csak megúsza, hogy a krematóriumba kerüljön. Sajnálatos módon csak ő maradt egyedül életben az egész családjából, vagy legalábbis ő így hitte. „A családot teljesen megsemmisítették” – mondta.

Bár a háború elején még lett volna rá lehetősége, hogy elhagyja a náci Németországot, az

édesanyja nem volt képes elválni tőle, így maradt. A háború után Isten segítségével Amerikába települt ált. Még üldözték a háború árnai, mégis katonának állt a koreai háború kitörésekor. Anyyira hálás volt az Egyesült Államoknak, amiért megmentették az életét a holokauszt alatt, hogy így akart törleszteni.

Mielőtt a frontra indult volna, egy barátja, Eliyahu Gross rabbi elvitte a Rebbéhez. A Rebbe azt kérte tőle, hogy minden nap te-

tos személyes történeteket gyűjti. 2010-ben le is ült vele interjú készíteni, és ez azután a My Story című könyvben helyet is kapott.

A Rebbe és Reb Baruch kapcsolata azonban nem ért itt véget. Néhány héttel ezelőtt telefonon keresett meg egy fiatal lubavicsi házaspár. Azt tervezték, hogy a keleti parton alapítanak egy Chábád-központot. Egy helyi család vállalta, hogy vendégül látja őket és további 35 zsidót Hanuka egyik estéjén. A

Avraham Bekhor rabbi, a Randolphban (New Jersey) működő Chábád-központ vezetőjének beszámolója 2017-ből.

gyen tfilint, majd megáldotta, hogy épségben térjen haza. Reb Baruch állítja, hogy ez mentette meg az életét: „A golyók az arcom mellett süvitettek el, balról és jobbról, de egyik sem talált el, a Rebbe áldásának köszönhetően”.

Arra gondoltam, hogy ezt meg kell örökíteni, így kapcsolatba léptem Yechiel Cagen rabbi-val, aki a Rebbével kapcsola-

házaspár köszönetképpen a My Story könyvet vitte ajándékká a családnak, mert az abban olvasható történetek segítségével képet lehet alkotni a Rebbe különleges személyiségéről és hatásáról. Néhány nappal később a család felhívta a házaspárt, és Reb Brauchról érdeklődtek. Olvasták a történetét és felfedezték, hogy azonos a családnevük

és ugyanabból a lengyelországi városból, Kielcéből származnak, mint ő. A segítségével hamarosan kapcsolatba léphettek Reb Baruchkal. Amikor kiderült, hogy nagy eséllyel rokonok, Reb Baruch sírva fakadt.

A család éppen akkor utazott Floridába egy családi eseményre, így személyesen is tudtak találkozni, mivel Reb Baruch is Floridában él. Rövid beszélgetés után kiderült, hogy valóban rokonok. Mégsem Reb Baruch volt az egyetlen túlélő a családból! Végre a rokonai között lehetett, amire mindig is annyira vágyott. „Az első pillanattól kezdve éreztem, hogy a családtagjaim között vagyok. Meghívtak egy családi ünnepségre, ahol díszvendégként fogadott az egész rokonság, a gyerekekkel együtt. Közel 40 rokonommal találkoztam, akikről eddig nem is tudtam! Ezt a csodát is a Rebbének tulajdonítom...!” – számolt be a fejleményekről Reb Baruch.

Vajon a Rebbével kapcsolatos személyes történetek összegyűjtése nélkül létrejöhetett volna ez a találkozó? Azt remélem, hogy e csodálatos történet sokakat inspirál majd. Ezek a történetek azok, melyek segítségével a mai nemzedék is, mely már nem találkozhatott a Rebbével, lehetőséget kap arra, hogy megértse a Rebbe nagyságát.

Avraham Bekhor rabbi

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

*Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:
www.youtube.com/alubavicsirebbe*

Kóser konyha

Zöldségsaláta csírával

parve, glutén- és tojásmentes

Mi másról is szólhatna e szám gasztronómiai rovata, mint arról, hogy mit kezdünk a konyhában a koronavírus-járvány kellős közepén? Amikor hirtelen mindenki otthon van, és amikor mindenki éheesebb is a megszokottnál. Ez jó alkalmat teremt arra, hogy bevezessük a kisebbeket a konyha rejtelmeibe és a főzés tudományába.

A felhasználható receptek természetesen függnek a gyerekek életkorától, ahogyan az is, hogy mennyire önállóan tudnak tevékenykedni a konyhában. Az alábbiakban egy nagyon egyszerű példát mutatunk be.

egy fej saláta
egy doboz friss csíra
(amilyet a család szeret)
2 paradicsom
3 szál újhagyma
1 kígyóborka
2 ek. olaj
1 ek. szezámmag
fél citrom leve

A salátaleveleket vízbe áztatjuk, majd fény felé fordítva, egyenként alaposan átvizsgáljuk, hogy nehogy bogár legyen rajta. A zöldségeket kicsire aprítjuk, nagy tálba tesszük, összekeverjük, és azonnal tálaljuk. Ez az egyszerű saláta nagyon sokféleképpen variálható, és már egészen kicsi kortól részt tudnak venni a gyerekek az elkészítésében. (További hasonló recepteket az Egység hamarosan megjelenő, 129-es számában olvashatnak.)

„Számomra nincs egyetlen holokauszt-émléknep, minden egyes nap holokauszt-nap.”

Jom hásoá, az izraeli holokauszt-émléknep alkalmából az egy évvel ezelőtt elhunyt kállói rebbe, az erdélyi származású Menáchem Mendel Taub szavait idézzük.

A rebbe, aki az elmúlt évtizedekben többször járt Magyarországon, és soha nem mulasztotta el elénekelni a híres „Szól a kakas már” kezdetű dalt, az auschwitzi haláltábor túlélőjeként a meggyilkoltak emlékének szentelte életét. Megkínzásának jele, a többi rebbetől elütő módon csupasz arcbőre, 96 éves korában bekövetkezett haláláig nap mint nap emlékeztette az átélt borzalmakra.

„Számomra nincs egyetlen holokauszt-émléknep, minden egyes nap holokauszt-nap. Egyetlen napon sem tudom elfeledni, mit tettek azok a náci, töröltessen el a nevük. Eljutottunk egy pontig, ahol senki másra nem számíthatunk, csak is Égbeli Atyánkra, és az egyetlen dolog, ami segíthet rajtunk, az a világmindenség Teremtőjébe vetett hit. Olyan ponthoz értünk, amikor az egész világ el akarja törölni a zsidó népet” – mondta a rebbe a 2016-ban, három évvel halála előtt adott interjúban.

„Meg kell erősítenünk a hitünket, még erősebben kell szeretnünk zsidó testvéreinket, és tudnunk kell, hogy a Szent, áldott legyen, Ő mozgatja a világot, és örömmel kell őt szolgálnunk. Szigorúan meg kell tartanunk a szombatot, és ezt úgy érhetjük el, ha tanulmányozzuk a szombattartásra vonatkozó törvényeket.”

Menáchem Mendel Taub

Arra a kérdésre, hogy vajon fontos-e, hogy a fiatalabb generáció is megismerje a holokausztot és annak eseményeit, határozott igennel felelt: „Mindenképpen! Tórai parancsolat, hogy emlékezzünk arra, mit tett velünk Ámálék” – mondta, és egy történetet is elmesélt: „Egyszer egy fiatal fiút láttam, aki az auschwitzi vonatsínek mellett mászkált, és folyamatosan mormogott valamit magában. Odamentem hozzá, és megkérdeztem, hogy hívják. Anynyira megrémült, hogy sírva fakadt, de végül sikerült összeszednie magát, és annyit mondott, hogy ő zsidó. Azt mondtam neki, hogy én is zsidó vagyok. Elmesélte, hogy ő Jicchák Vinig a varsói gettóból. Aztán elbeszélte egy történetet, mely teljesen felkavart:

»Az anyámmal voltam a gettóban. Aztán a náci elválasztottak minket egymástól. Az anyám zokogva szaladt utánam, és azt mondta: Szeretett Jicchákom, még nem taníthattalak meg a Tórára. De erre emlékezned kell, akárhol is leszel, ha bármikor elmondod ezt a mondatot: *Smá Jiszráel, Hássem Elokénu, Hássem echád* – Halljad Izrael, az Örök-

kévaló a mi Istenünk, az Örök-kévaló egy, akkor az Isten megvéd minden rossztól. Ezt mondogatom magamnak egész nap, reggeltől estig.«

Egy másik alkalommal, mesélte a rebbe, egyszer csak felébredt az éjszaka közepén, és eszébe jutott, hogy Hanuka van. Addig törte a fejét, hogy hogyan gyújthatnának meg egy kis hanukai lángot, míg végül eszébe jutott a másnapi kenyérhez félretett, borsónyi adag margarin. Kihúzott egy szálát a szakadt, tépett rongyokból, melyek a testét takarták, abból készített kanócot a kicsike mécseshez. Sziklaszilárd hite segítette a túlélésben. És amikor arról kérdezték, hogy létezik-e megbocsátás, ezt mondta: „Nincs helye a megbocsátásnak... Rabbi Simon bár Jocháj, a Misna egyik bölcse megígérte, hogy a Tóra nem felejtődik el a leszármazottaink között. Amikor elmondjuk a Smá Jiszráel, és ezáltal egységgé válunk, nem kell egy újabb holokausztól tartanunk” – vélte a rebbe. – „Minden zsidó tudja, hogy létezik az Isten, de nem tudjuk, mi volt a holokauszt oka. Megerősítjük magunkat a Teremtőbe vetett hitünkben. Annak, aki hisz az Örökkévalóban, nincsenek kérdései” – jelentette ki. Azt a kérdést is feltették a rebbének, hogy mi a Hitler – legyen neve átkozott – fölött aratott legnagyobb győzelem. „A ma nemzedéke. Az elme nem képes felmérni, milyen elképesztő mértékben megnőtt a Tórát oktató intézmények, jesivák, kolelek és az Örökkévalóhoz és az Ő Tórájához hű otthonok száma.”

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: **Oberlander Báruch rabbi**
Főszerkesztő: **Steiner Zsófia**

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük, ne dobja el!

Munkatársak: **Cseh Viktor, Dénes Anna, Kovács Jicchák, Molnár Zsófia**
Nyomdai előkészítés: **Juhász Valéria**
ISSN 1416-4604

